

Зростання попиту на послуги мікрофінансових організацій у період карантину: чого очікувати далі?

№19, 28 травня 2020

Фелікс Аронович,
Партнер
SDM Partners

Головна стаття

Нові правила фінмоніторингу. Що змінюється для ФОПа і про що він має знати в разі здійснення господарської діяльності

Компетентна думка

Переказуємо кошти по-новому: на що звернути увагу українцям

Фінансові операції, що містять ознаки фіктивності

Вимоги до кваліфікації, ділової репутації, професійної підготовки працівника, відповідального за проведення фінансового моніторингу

Підозрілі операції: які документи може вимагати банк

Корпоративні платіжні картки: обмеження та можливості у світлі Закону про фінмоніторинг

Ризик-орієнтований підхід: чи ефективний метод протидії відмиванню коштів?

Зміна підходів щодо роботи з PEPs

Здійснення банками аналізу й перевірки документів (інформації) про фінансові операції та їх учасників

Про фіктивні фінансові операції

Посилення вимог до виявлення бенефіціарів

Нові ознаки для проведення фінмоніторингу

Новий Закон про фінансовий моніторинг. Які кроки варто зробити бізнесу?

Нова редакція Закону України про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів: переваги й недоліки

Проблемні питання фінансового моніторингу фінансових операцій, здійснених фізичними особами та фізичними особами – підприємцями

Нова процедура розкриття інформації про кінцевих бенефіціарних власників

Актуально

Національне й міжнародне законодавство у сфері запобігання та протидії легалізації доходів

Навіть у багатьох заощадливих рідинах у період карантину виникали певні фінансові труднощі. Водночас банки почали більш прискіпливо розглядати кожен запит на позику. За наявності навіть незначної "тіні" у кредитній історії банківська установа готова відмовити позичальнику.

За таких обставин не викликає подиву сплеск популярності так званих швидких онлайн-кредитів. Ще до ситуації з пандемією COVID-19 і карантинном мікрофінансові організації завойовували ринок кредитування шаленими темпами, що підтверджує офіційна статистика Нацкомфінпослуг. Проте наслідки численних мікропозик у березні – травні 2020 року можуть виявитись для українців надскладним випробуванням. Адже вже зараз можна спостерігати судову практику за позовами мікрофінансових організацій до позичальників. Говорити про те, що подібна усталена практика зміниться, немає підстав.

Огляд ринку онлайн-кредитування

Станом на початок 2020 року, згідно зі статистикою Мінфіну, в Україні було зареєстровано більш як 700 небанківських мікрофінансових організацій. Ідеться про сектор PDL-кредитування (Payday Loan – PDL), тобто надання кредитних коштів "до зарплати". Розмір позики зазвичай становить 50 % чи й менше заробітної плати.

Головна перевага мікрофінансових організацій для позичальників – це надання лише щонайменше відомостей під час оформлення позики. Банківський скоринг проходять далеко не всі, зате отримати мікропозику можуть 90 % охочих.

Звісно, швидкі кредити розраховано на певну цільову аудиторію. Адже потенційних позичальників не лякає 0,7 – 1,9 % за кожен день користування кредитом і пеня від залишку суми кредиту за кожен день прострочення повернення кредиту.

Головне, що мікропозику можна отримати онлайн, без фізичного відвідування відділення фінансової організації. Такі кредити доступні особам без офіційного працевлаштування. Для оформлення позики зазвичай достатньо зареєструватися на сайті організації, пройти верифікацію з наданням паспортних даних та ІПН, надати номер свого мобільного телефону й реквізити карти будь-якого банку України. Як показує практика, мікрофінансові організації перевіряють потенційного позичальника лише через Бюро кредитних історій.

Доля законопроекту № 1109

Як попередньо зазначено, у мікрофінансових організаціях позичають невеликі суми на невеликий термін. Проте якщо розмір позики не досягає мінімальної зарплати (4723 гривні), а строк позики не досягає 1 місяця, то позичальника не захищає Закон "Про споживче кредитування" від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. А саме положення цього Закону є головним правовим інструментом адвокатів у судах, коли доводиться захищати інтереси позичальників.

Законопроект № 1109 "Про внесення змін до деяких законів України щодо розширення переліку кредитних договорів, на які поширюється дія Закону України "Про споживче кредитування" від 29.08.2019 р. мав виправити ситуацію. 4 лютого 2020 р. Верховна Рада прийняла цей законопроект у першому читанні. Але далі справа не пішла. На мікропозики до 4723 гривні, які було взято в період дії карантину, положення Закону № 1734-VIII не поширюються.

Порада від адвоката

Окремо хочемо звернути увагу на особливості спілкування співробітників call-центрів мікрофінансових організацій із позичальниками, їхніми родичами, а іноді й з людьми, телефони яких випадково потрапили до бази даних. Нерідко застосовуються методи психологічного тиску, притаманні так званим чорним і сірим колекторам (співробітникам факторингових компаній).

Беручи до уваги нашу практику, у разі некоректної поведінки представників фінансових компаній, варто:

- 1) у розмові спробувати з'ясувати П. І. Б. боржника, суму боргу та назву факторингової/фінансової компанії;
- 2) написати заяву до поліції із зазначенням назви компанії і телефонів, з яких телефонували, долучити скріншоти повідомлень із погрозами;
- 3) скласти заяву до Нацкомфінпослуг із викладом фактів і проханням позбавити ліцензії відповідну компанію. Додати копію заяви до поліції з відміткою й подати до канцелярії Нацфінпослуг. Отримати відмітку із вхідним номером (адреса: Київ, вул. Б. Грінченка, 3);
- 4) скласти лист до фінансової компанії, додати заяву до поліції та заяву до Нацкомфінпослуг з відмітками про отримання, та надіслати поштою на адресу й електронну адресу фінансової компанії.

До позитивного

DINERO, Moneyveo, CCLoan, ШвидкоГроші, Alex Credit – кожен українець стикається з назвами найбільш популярних мікрофінансових організацій мало не щодня. Організацій безліч, і насправді їх підходи до взаємовідносин з клієнтами різні. Хтось прийшов на ринок всерйоз і надовго, тому прагне зберегти репутацію, і не вдається до надто напористих дій. 26 лютого 2020 року мікрофінансові організації підписали Кодекс професійної етики. А вже наскільки цих норм дотримуватимуться – покаже час.

Певні кроки із захисту позичальників під час карантину зробила й держава. 17 березня Законом № 530-ІХ "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" було скасовано нарахування штрафних санкцій (пені) за прострочення виплат за споживчими позиками.

Дія положень Закону поширюється й на мікропозики, взяті онлайн. Навіть більше, депутати Верховної Ради планують продовжити кредитні каникули для позичальників до кінця червня поточного року.

Поточна судова практика

Популярність мікропозик розпочала стрімко зростати у 2018 – 2019 роках. Зараз суди розглядають позови стосовно кредитів, які брали саме в цей період. Лідером за кількістю судових рішень у відповідному Єдиному державному реєстрі є Товариство з обмеженою відповідальністю "Манівео швидка фінансова допомога". У квітні – травні українські суди задовольнили десятки позовів цієї фінансової організації.

Для прикладу – рішення № 89272998 від 15.05.2020 р. Печерського районного суду м. Києва у справі № 757/3135/20-ц.

У деяких випадках доходить уже й до вирішення спору в апеляційній інстанції. Позивач (ТОВ "Манівео швидка фінансова допомога") не погоджується з частковим задоволенням позовних вимог судом першої інстанції. Приклад – постанова № 89082558 від 05.05.2020 р. Київського апеляційного суду у справі № 757/46413/19-ц. Апеляційний суд задовольнив апеляційну скаргу ТОВ "Манівео швидка фінансова допомога" частково та збільшив суму заборгованості, яка підлягає стягненню.

Захищаючи свої інтереси, позичальники прагнуть до визнання недійсними умов договору позики онлайн. Проте укладення кредитного договору у формі електронного документа прирівнюється до укладення письмового договору. Такий стан речей урегульовано положеннями законів "Про електронну комерцію" від 03.09.2015 р. № 675-VIII та "Про електронні документи та електронний документообіг" від 22.05.2003 р. № 851-IV.

Для прикладу – рішення № 89077203 від 04.05.2020 р. Чернігівського районного суду Чернігівської області у справі 748/595/20 про відмову у визнанні умов кредитного договору з ТОВ "Манівео швидка фінансова допомога" недійсними.

Аналогічна ситуація складається стосовно задоволення судами позовів Товариства з обмеженою відповідальністю "Фінансова Компанія "Дінеро" про стягнення заборгованості з позичальників. Приклади – рішення № 87052768 від 21.01.2020 р. Дніпровського районного суду м. Києва у справі № 755/17651/19, № 87871260 від 24.02.2020 р. Деснянського районного суду м. Києва у справі № 754/15770/19, № 88073051 від 06.03.2020 р. Святошинського районного суду м. Києва у справі № 759/20210/19.

Отож, не потрібно потужних аналітичних ресурсів, щоб спрогнозувати велику хвилю судових спорів мікрофінансових організацій із позичальниками через кілька місяців після карантину. І це тільки цивільне судочинство. Не секрет, що з мікрофінансовими організаціями пов'язана чимала кількість кримінальних справ. Можливість взяти кредит онлайн – це велика спокуса для шахраїв. Родичі, співмешканці вдаються до того, що використовують чужі документи для оформлення позики. Адже відвідувати відділення для цього не потрібно. Проте це вже тема для окремої розмови.

PDL-кредитування – це зручна послуга, яка може бути як корисною, так і потенційним джерелом фінансових ризиків. Попит на послуги мікрофінансових організацій шалений. І навряд чи його зменшать судові позови до боржників.

© ТОВ "ІАЦ "ЛІГА", ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2020

У разі цитування або іншого використання матеріалів, розміщених у цьому продукті ЛІГА:ЗАКОН, посилання на ЛІГА:ЗАКОН обов'язкове. Повне або часткове відтворення чи тиражування будь-яким способом цих матеріалів без письмового дозволу ТОВ "ЛІГА ЗАКОН" заборонено.

© ТОВ "Інформаційно-аналітичний центр "ЛІГА", 2020

© ТОВ "ЛІГА ЗАКОН", 2020